

wszystkim wiosną i zimą). Stanowią one 75 – 80 % ich średniej rocznej liczby. Opady silne i bardzo silne występują rzadko, przeciętnie 4-5 razy w roku. Jedynie 9 dni jest z opadem umiarkowanym silnym, a 5 z silnym i bardzo silnym (głównie latem). Na okres wegetacyjny przypada ok. 400 – 470 mm opadów. Opady w okresie wegetacyjnym podczas ostatniej dekady lat dziewięćdziesiątych zmniejszyły się nawet do 340 – 400 mm. Na niedobory opadów w okresie wegetacyjnym wskazuje również klimatyczny bilans wodny Polski, z którego wynika, że w półroczu letnim obszar, na którym położona jest gmina charakteryzuje się niedoborem opadów mieszczącym się w przedziale od 40 do 60 mm. Ponadto pora deszczowa ulega przesunięciu z miesięcy wiosenno - jesiennych na koniec lata. Zjawisko to negatywnie odbija się na przebiegu prac rolnych. Obserwuje się niekiedy powstawanie suszy glebowej wpływającej niekorzystnie nie tylko na uprawy, ale i na naturalne formacje roślinne powodując m. in. wysychanie zalesień i odnowień lasu. W okresie zbioru plonów zazwyczaj występuje nadmiar opadów.

Charakterystyczną cechą zachmurzenia jest wyraźny rytm roczny z maksimum w zimie a minimum w ostatnich miesiącach lata (sierpień - wrzesień). Przeciętnie w roku jest 35-40 dni pogodnych oraz około 140 pochmurnych. Największe średnie zachmurzenie przypada na listopad i grudzień a najmniejsze bywa odnotowywane w sierpniu i we wrześniu.

Śnieg pada średnio 40-45 dni w roku, pokrywa śnieżna potrafi zalegać stosunkowo długo, średnio ok. 68 dni. Grad zdarza się 2-3 razy w roku, szadź 2-4, gołoledź 1-2 razy w roku.

Duże znaczenie dla mieszkańców ma mikroklimat i bioklimat. Na terenie gminy i na terenach sąsiednich znajdują się wielkopowierzchniowe kompleksy leśne o przewadze lasów sosnowych. Piaszczyste gleby, liczne oczka wodne oraz stosunkowo długi, bo ok. 25 km odcinek rzeki Pilicy, stanowiący wschodnią granicę gminy Ręčno, niewątpliwie stwarzają korzystne warunki bioklimatyczne. Należy jednak pamiętać, iż doliny charakteryzują się płytkim zaleganiem wód gruntowych, posiadają niekorzystne warunki wilgotnościowe i termiczne przejawiające się w postaci częstszych i dłużej zalegających mgieł, inwersji temperatur itp. W rezultacie są to tereny niekorzystne dla lokalizacji budownictwa mieszkaniowego. Tereny wyniesione ponad poziom dolin, a zwłaszcza położone w obrębie wzniesień charakteryzują się korzystnymi warunkami klimatu lokalnego. Istotny dla panujących warunków aerosanitarnych jest także fakt, iż w gminie Ręčno zachowano zbliżone do naturalnych formy gospodarowania bez zakładów przemysłowych emitujących szkodliwe substancje dla środowiska.

Obszary chronione i walory przyrodnicze.

Sulejowski Park Krajobrazowy

Sulejowski Park Krajobrazowy został utworzony na podstawie art. 24, 35 i 41 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 r. (Dz. U. Nr 114 poz. 492 z 1991 r.), art. 1 i 7 ustawy o planowaniu przestrzennym z dnia 12.07.1984 r. (Dz. U. Nr 35 poz. 185 z 1984 r.) oraz art. 20.1 ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej z dnia 22.03.1990 r. (Dz. U. Nr 21 poz. 123 z 1990 r. i Nr 75 poz. 328 z 1991 r.). Dokumentem powołującym Park do życia było Rozporządzenie Wojewody Piotrkowskiego nr 94 z dnia 21 lipca 1994 r.

Administracyjnie park w całości leży w granicach województwa łódzkiego. Sulejowski Park Krajobrazowy obejmuje fragment dorzecza Pilicy na odcinku od okolic Przedborza po Tomaszów Mazowiecki. Park leży w trzech mezoregionach: Równina Piotrkowska, Wzgórza Radomszczańskie i Wzgórza Opoczyńskie. Po korektach granic w 1998 r. (przeprowadzonych w trakcie opracowania planu ochrony) powierzchnia parku

wynosi 17 440 ha a otuliny 38 927 ha. Połowę powierzchni parku zajmują lasy (łącznie z otuliną obejmują 28 500 ha). Tereny rolnicze pokrywają 43,3% powierzchni parku (w samym parku zaledwie 17% natomiast dominują w krajobrazie otuliny – 55%). Wody zajmują 14% powierzchni parku.

Sulejowski Park Krajobrazowy jest integrującym elementem Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych w Polsce Środkowej tj. ogniwem łączącym Przedborski Park Krajobrazowy ze Spalsko - Inowłodzkim Parkiem Krajobrazowym. Tworzą one Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, co w powiązaniu ze strefami chronionego krajobrazu, korytarzami ekologicznymi (doliny rzek) i kompleksami leśnymi stanowi zwarty przestrzennie i funkcjonalnie układ przyrodniczy województwa. O znaczeniu Zespołu świadczy fakt, że został on zaliczony do krajowej sieci ekologicznej ECONET. Europejska sieć ECONET jest próbą stworzenia hierarchicznego rejestru obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych w skali kontynentu. Według ECONET – POLSKA teren zespołu dzieli się na dwie części:

- Przedborski obszar węzłowy o znaczeniu krajowym 18K – Przedborski Park Krajobrazowy,
- Puszcza Pilicka jako obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym 21 M – Parki Krajobrazowe – Sulejowski i Spalski.

Sulejowski Park Krajobrazowy dodatkowo podzielono na jednostki strukturalne tzw. kompleksy przyrodniczo – krajobrazowe. **Podstawowymi elementami struktury Parku na terenie gminy Ręczno są:**

- **dolina Pilicy** będąca główną osią powiązań przyrodniczych o znaczeniu ponadregionalnym. W pasie doliny Pilicy na terenie gminy wyróżnić można 2 typy jednostek: tarasy zalewowe i tarasy nadzalewowe pokryte w znacznej części przez użytki zielone,
- węzły ekologiczne – są to ciek i doliny ujęte w system węzłów ekologicznych połączonych z doliną Pilicy. Na terenie gminy znajduje się **węzeł Pilicy i Strugi Stobnickiej**. W jego obrębie występują tarasy zalewowe i nadzalewowe, dna dolinne i skarpy rzeczne. Są one pokryte użytkami zielonymi, rolnymi, mokradłami, starorzeczami, lasami i szuwarami,
- korytarze ekologiczne są uzupełnieniem wyżej opisanych form i stanowią przedłużenie węzłów ekologicznych praktycznie na całej długości cieków wodnych; na terenie gminy wydzielono **korytarz Strugi Stobnickiej**,
- pasma leśne – na terenie gminy wyodrębniono pasmo **Bąkowej Góry** – w kompleksie tym występują bory mieszane, bory i olsy oraz fragmentarycznie lasy mieszane i liściaste. Fragment w części północnej jest objęty ochroną (rezerwat przyrody Las Jawora).

Na terenie gminy Ręczno znajduje się 14% powierzchni SPK.

Walory parku

Wyróżniającymi się walorami przyrody i krajobrazu, które zdecydowały o powstaniu Sulejowskiego Parku Krajobrazowego i które można odnaleźć na terenie gminy Ręczno są:

- naturalny krajobraz rzeczny środkowego odcinka Pilicy – dolina Pilicy i dolinki jej dopływów charakteryzują się różnorodną i bogatą szatą roślinną, są miejscem lęgu wielu ptaków,

- naturalne kompleksy leśne stanowiące pozostałość Puszczy Nadpilickiej, z fragmentami przyrody naturalnej, miejscami z dobrze zachowaną szatą roślinną,
- niepowtarzalne obiekty przyrody nieożywionej o wybitnych walorach krajobrazowych, a zwłaszcza Bąkowa Góra, znakomity punkt widokowy na pograniczu Nizin Środkowopolskich i Wyżyny Małopolskiej,
- bogata flora i fauna z wieloma stanowiskami zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt,
- liczne zabytki kultury materialnej i historycznej.

Naturalny krajobraz doliny Pilicy i towarzyszących jej wysoczyzn z rozległymi kompleksami leśnymi wyróżnia się korzystnie na tle równinnego, małolesistego krajobrazu Polski Środkowej. Dolina rzeki od miejscowości Pysowa na terenie gminy Ręčno do Sulejowa posiada charakter zbliżony do naturalnego. Na rzece ustanowiono szlak wodny będący częścią kajakowego szlaku wodnego Koniecpol – Tomaszów Mazowiecki. Lasy gminy Ręčno ze swoim bogactwem przyrodniczym stanowią interesującą bazę dydaktyczną, która powinna być wykorzystana do wytworzenia w społeczeństwie postaw przyjaznych środowisku naturalnemu. Na terenie gminy znajdują się dwa rezerваты: Las Jawora oraz Wielkopole. Bąkowa Góra stanowi najwyższe wzniesienie w granicach SPK.

We florze gminy na szczególną uwagę zasługuje szereg gatunków roślin podlegających całkowitej ochronie oraz roślin chronionych częściowo. Wśród nich znajduje się szereg osobliwości w skali Polski Środkowej. Do najbardziej interesujących zaliczyć należy także zbiorowiska roślin zanurzonych i pływających. Wykształcają się one w starorzeczach rozmieszczonych w dolinie Pilicy.

Ze świata zwierzęcego najliczniejszą grupę na terenie gminy stanowią owady lądowe, z których najbardziej interesującymi są motyle. Na terenie Parku występuje około 1000 gatunków motyli, a wśród nich szereg gatunków chronionych, zagrożonych i ginących.

Równie niezwykle bogata i różnorodna jest fauna kręgowców doliny Pilicy. Na obszarze gminy występuje szereg gatunków rzadkich, zagrożonych wyginięciem kręgowców, które umieszczone są na liście tzw. „Czerwonej Księgi Polski”. Gady na terenie Parku reprezentowane są przez 5 gatunków, płazy przez 13 gatunków, co stanowi ponad 70 % herpetofauny krajowej. Lasy nadpilickie zaliczane są do jednych z najbogatszych ostoi ptaków leśnych w Polsce. W granicach tworzonego parku stwierdzono 196 gatunków ptaków, tj. ok. 55 % awifauny krajowej, w tym 146 gatunków lęgowych, co stanowi ponad 60 % ptaków lęgnących się w Polsce. M. in. na terenie gminy spotkać można żurawie, czapłę siwą, bociana czarnego. Fauna ssaków obejmuje 39 stale bytujących tu gatunków tj. ok. 44 % teriofauny krajowej. Spośród bytujących tu ssaków bóbr i wydra włączone są na listę gatunków zagrożonych. W lasach nad rzeką Pilicą notowane są również wędrowne łosie.

Rezerваты

Rezerваты przyrody mają na celu zachowanie w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt. Mają istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych.

Do głównych zadań rezerwatów leżących w granicach gminy Ręčno należy:

- ochrona naturalnej różnorodności zbiorowisk roślinnych: leśnych torfowiskowych, szuwarowych, wodnych i innych,
- zachowanie typowych dla Puszczy Pilickiej, cennych populacji drzew lasotwórczych, zwłaszcza jodły, dębu szypułkowego i bezszypułkowego, lipy drobnolistnej, jawora i olszy,

- ochrona zasobów genowych bogatej i zróżnicowanej flory i fauny,
- ochrona gleb.

Rezerwat leśny Wielkopole

Rezerwat ochrony częściowej „Wielkopole” położony jest u podnóża piaskowego wzniesienia Czartoria. Utworzony w 1984 r. na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 18 maja 1984 r. w celu ochrony naturalnego stanowiska jodły pospolitej w sąsiedztwie północnej granicy jej zasięgu oraz rzadkich gatunków runa. Powierzchnia rezerwatu wynosi 42,04 ha. Najcenniejszym i dominującym składnikiem drzewostanu jest jodła, której towarzyszą dąb, sosna i brzoza brodawkowata. W domieszce rosną osika, olcha i sporadycznie modrzew. Jodła osiąga tu wiek do 140 lat i naturalnie się odnawia. Wiek najstarszych sosen szacuje się na 120 – 150 lat, zaś wiek najstarszych dębów na 130 – 140 lat. Forma lasu w wielu fragmentach ma wygląd puszczański o bardzo bogatym zespole roślinnym. Runo wykazuje zróżnicowanie w zależności od typu siedliska i drzewostanu, występuje obfitość mchów, paproci, widłaków i grzybów. Występują także 2 gatunki roślinności górskiej. Na szczególną uwagę zasługuje stanowisko kwitnącego i owocującego bluszczu oraz stanowisko widłaka wronca - roślin objętych w Polsce ochroną gatunkową.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat florystyczny Jawora.

Rezerwat ochrony częściowej „Jawora” (Las Jawora) utworzony został w 1987 r. na mocy Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów naturalnych i Leśnictwa z dnia 123.08.1987 r. Powierzchnia rezerwatu liczy 87,99 ha, przedmiotem ochrony są stanowiska rzadkich na niżu gatunków roślin leśnych oraz ginących zbiorowisk łągu podgórskiego i eutroficznej młaki niskoturzykowej. Rezerwat położony jest na północnym zboczu Bąkowej Góry zbudowanej ze skał węglanowych. Zbocze góry opadające stopniowo i dość równomiernie ku północy, urozmaicone jest w środku rezerwatu dwoma niszami źródłowymi i dolinkami małych cieków biorących z nich początek oraz kilkoma wydmami i zagłębieniami międzywydmowymi.

Najważniejsze walory przyrodnicze rezerwatu to duża różnorodność zbiorowisk roślinnych oraz jedno z największych w Polsce centralnej bogactwo gatunków roślin chronionych (ponad 20, a wśród nich m.in. pełnik europejski, orlik, storczyk plamisty, czworolist). Fitocenozę rezerwatu Jawora wyróżnia obecność gatunków właściwych zbiorowiskom górskim, do których zaliczyć należy: parzydło leśne, widłaka wronca oraz kozłka całolistnego. Do równie cennych należy zaliczyć zbiorowisko nawapiennej młaki niskoturzykowej (mokrańca) oraz zespół łągu podgórskiego. Młaka zajmuje niewielką powierzchnię na siedlisku olsu gdzie panują korzystne warunki wilgotnościowe (płytkie wody gruntowe zasobne w węglan wapnia).

Obficie rozwiniętą warstwę podszytu tworzą: leszczyna, kruszyna pospolita, jarzębina oraz sporadycznie bez koralowy i jałowiec pospolity. W warstwie drzew przeważają: sosna zwyczajna oraz dęby - bezszypułkowy i szypułkowy. Wzdłuż cieku wodnego, na glebach typu bagiennego dominuje olsza czarna z niewielką domieszką innych gatunków o charakterze lasu podgórskiego.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Gatunki podległe ochronie takie jak lilia złotogłów, konwalia, pierwiosnek lekarski, przyłuszczka, bluszcz orlik, wszystkie cztery gatunki widłaka można często spotkać również

poza terenem rezerwatów. W nadpilycznych starorzeczach występują grązel żółty i dwa gatunki grzybienia białego.

Poza rezerwatami występują uroczyska: „Młynki”, „Czartoria”, „Bąkowa Góra” (szczyt) oraz szereg licznych wartościowych krajobrazowo miejsc o urokliwym wyglądzie (obszary bagienne i wydmowe).

Parki zabytkowe

Parki dawniej dobrze wkomponowane w krajobraz, obecnie są zaniedbane (patrz rozdz. środowisko kulturowe). Brak odpowiedniej ochrony i opieki niesie ze sobą wiele zagrożeń, takich jak niekontrolowane wycinanie drzew czy przegradzanie zabytkowych parków prowadzące do zniszczenia ich struktury przestrzennej. Niekorzystnym zjawiskiem dla zachowania walorów przyrodniczych i krajobrazowych tych obiektów jest budowa na ich terenie lub w bezpośrednim sąsiedztwie nowych budynków mieszkalnych lub gospodarczych.

Park w Majkowicach

Przyzankowy park w Majkowicach pochodzi z XIV w. Zlokalizowany jest w południowej części wsi Majkowice po obu stronach drogi prowadzącej do Będzyna. Do chwili obecnej przetrwała grupa 11 dębów szypułkowych po zachodniej stronie drogi i 9 po wschodniej. Najstarsze liczące około 300 lat okazy osiągnęły imponujące rozmiary, 4 dęby spełniają kryteria pomników przyrody. Najpotężniejszy liczy 556 cm obwodu. Cenne są także dwie białe wierzby o obwodach 356 i 375 cm. Drzewa te spełniają kluczową rolę w krajobrazie parku i wsi Majkowice.

Park w Bąkowej Górze

Park leśny otaczający ruiny XIV wiecznego zamku obronnego, sąsiadujący z XVIII wiecznym dworkiem. Na uwagę zasługują zwłaszcza dęby szypułkowe w wieku ok. 200 lat i obwodzie pnia przeciętnie 280 cm. Cenne są również cztery kasztanowce (do 270 cm w obwodzie), pięć jesionów (do 310 cm) a także pozostałe drzewa wchodzące w skład drzewostanu o charakterze leśnym, porastającego szczyt wzgórza – przede wszystkim dęby o rozmiarach do 350 cm w obwodzie, graby pospolite, lipy drobnolistne oraz sosny.

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne to grunty, na których istnieją bądź mogą istnieć układy ekologiczne korzystnie oddziałujące na otoczenie, są miejscem żerowania, bytowania i lęgu wielu gatunków zwierząt, pełnią funkcję biocenotyczną i fizjocenotyczną.

Na terenie gminy istnieje 40 użytków ekologicznych:

- Nadleśnictwo Łęczno
  - Leśnictwo Grzegorzówka – 3 użytki ekologiczne stanowiące bagna śródleśne, jeden użytek stanowiący kompleks bagien i torfowisk śródleśnych, 2 użytki stanowiące halizny,
  - Leśnictwo Stobnica – 4 użytki stanowiące bagna śródleśne,
  - Leśnictwo Wielkopole – 20 użytków ekologicznych stanowiących bagna śródleśne, jeden użytek stanowiący płazowiznę, jeden pastwisko, jeden stanowiący haliznę, 2 użytki stanowiące zespół terenów podmokłych, bagien, pastwisk i łąk śródleśnych.
- Nadleśnictwo Radomsko
  - Leśnictwo Bąkowa Góra - 5 użytków stanowiących bagna śródleśne.

Drzewa zasługujące na ochronę

Oprócz drzew położonych w granicach wymienionych parków, na terenie gminy znajduje się wiele drzew pomnikowych, godnych ochrony. Wskazane jest objęcie ochroną wymienionych poniżej drzew:

- Bąkowa Góra:
  - aleja starych wierzb alba wzdłuż drogi z kościoła do cmentarza, najgrubsza mierzy 350 cm.
- Kolonia Ręczno:
  - na wschodnim krańcu wsi znajduje się rząd 9 wierzb białych o obwodach pni do 330 cm,
  - pojedynczy okaz przy drodze (obok gospodarstwa nr 33) o obwodzie 290 cm.
- Majkowice:
  - dwie lipy drobnolistne o obwodach 340 i 303 cm (gospodarstwo nr 48).
- Paskrzyn:
  - 2 topole czarne o obwodach 347 i 306 cm.
- Przewóz:
  - sosna zwyczajna o obwodzie 330 cm,
  - lipa drobnolistna o obwodzie 365 cm.
- Ręczno:
  - dąb szypułkowy na cmentarzu o obwodzie 375 cm.
- Stobnica:
  - lipa o obwodzie 468 cm (w pobliżu szkoły),
  - topola czarna o obwodzie 339 cm (gospodarstwo nr 14).
- Stobnica Piła:
  - trzy okazałe dęby szypułkowe o obwodach 473 cm (gospodarstwo nr 1), 362 cm (gospodarstwo nr 36) i 343 cm (w lesie przy drodze do Wykna),
  - jesion wyniosły o obwodzie 400 cm (gospodarstwo nr 37),
  - lipa drobnolistna o obwodzie 410 cm (osada leśna),
  - topola czarna (uszkodzona) – 380 cm.
- Trzy Morgi:
  - cztery lipy drobnolistne o obwodach 465, 435, 327 i 300 cm, położone w gospodarstwach nr 62, 64, 74 i w północnej części wsi,
  - dąb szypułkowy o obwodzie 345 cm,
  - sosna o obwodzie 240 cm położona w pobliżu gospodarstwa nr 32).

Na terenie gminy wyróżnia się kilka punktów widokowych, z których rozciągają się szczególnie piękne panoramy:

- szczyt Bąkowej Góry (z drogi cmentarnej, z parkingu pod hotelem oraz południowego krańca wsi),
- Kobyła Góra,
- wieś Dęba (widok ku północy na Bąkową Górę),
- wieś Majstry (widok na Pasma Przedborsko – Małogoskie i Górę Chełmską położone na przeciwległym brzegu Pilicy),
- droga Stobnica – Paskrzyn.

Uwarunkowania przyrodnicze znaczące dla rozwoju gminy Ręczno to:

- duże zróżnicowanie rzeźby powierzchni ziemi, budowy geologicznej, klimatu, flory i fauny, w których odnaleźć można cechy typowo wyżynne, nizinne i pośrednie,
- zasoby naturalne a zwłaszcza: rzekę Pilicę wraz z doliną, wielkopowierzchniowe kompleksy leśne, rezerваты przyrody, użytki ekologiczne,
- malowniczość i różnorodność krajobrazu,
- obecność punktów widokowych z rozległymi panoramami,
- korzystne warunki bioklimatyczne dzięki obfitości lasów,
- urozmaicona flora i fauna,
- przewaga tradycyjnych form gospodarki rolnej o niewielkiej chemizacji,
- dobry stan środowiska przyrodniczego wynikający z zachowania zbliżonych do naturalnych form gospodarowania oraz braku na terenie gminy znacznych zakładów przemysłowych.

Wyjątkowe walory przyrodnicze gminy, centralne położenie w ramach tworzonego ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych w Polsce Środkowej oraz istnienie rezerwatów przyrody uzasadniają wykorzystanie tych dogodnych warunków do podjęcia i rozwoju turystyki i wypoczynku o charakterze dydaktyczno – poznawczym.

2. Środowisko kulturowe

Walory kulturowe

Cechą charakterystyczną gminy Ręczno jest krajobraz rolniczy odznaczający się ekstensywną gospodarką, umiarkowanym rozwojem współczesnego osadnictwa i niemal całkowitym brakiem działalności o charakterze przemysłowym.

Do czasów dzisiejszych przetrwało wiele elementów kulturowych świadczących o bogatej przeszłości gminy. Cała pradolina rzeki Pilicy charakteryzuje się dużym bogactwem i różnorodnością występowania stanowisk archeologicznych - na terenie gminy Ręczno występuje jedno z najważniejszych skupisk archeologicznych w obrębie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego (drugie po skupisku w rejonie Sulejowa). Są to okolice Stobnicy, Paskrzynia, Majkowic, Bąkowej Góry i Będzyna. Obszar gminy stanowi ważne ogniwo w rozwoju sieci osiedleńczej w środkowym biegu Pilicy. Tędy, równoległe do rzeki, biegł przedhistoryczny szlak handlowy, na którym oparł się wykształcony w późniejszym czasie system komunikacyjny. Bardzo dobrze zachowały się na terenie gminy układy przestrzenne wsi, w tym kilka o archaicznych lub średniowiecznych formach rozplanowania: owalnica – Majkowice, wielodrożnica – Ręczno, złożone układy – Bąkowa Góra i Dęba oraz późniejsze rzędówki – Łęki Królewskie, Ręczno Kolonia, Stobnica, Zbyłowice.

Miejscowości najczęściej wymieniane w źródłach historycznych to przede wszystkim:

Ręczno – dawna osada nadana opactwu w Witowie, zapewne przy jego fundacji w XI w. Opaci klasztoru dzielili prawo patronatu z dziedzicami Majkowic (wsi parafialnej). Dziesięciny ze wsi i folwarku należały do klasztoru. Pierwszy kościół powstał tu w XIII w. Potem na miejscu drewnianego stanął kościół murowany, rozbudowany prawdopodobnie w